

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

'America First' als buitenlands beleid

Janssens, R.

Publication date

2018

Document Version

Final published version

Published in

Atlantisch Perspektief

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Janssens, R. (2018). 'America First' als buitenlands beleid. *Atlantisch Perspektief*, 42(1), 4-9. <https://www.jstor.org/stable/48581397>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

'America First' als buitenlands beleid

Ruud Janssens

Vol trots vermeldde president Donald Trump in zijn *National Security Strategy*: "During my first year in office, you have witnessed my America First foreign policy in action". Dat hebben we zeker. We hebben diplomatie via Twitter, onwaarheden, beledigingen en conflicten met vriend en vijand gezien. Het is moeilijk om recht te doen aan alle incidenten en ontwikkelingen van het afgelopen jaar. In dit artikel analyseer ik vier thema's in het Amerikaanse buitenlands beleid (conflict als diplomatie, immigratie, handel en defensie) en drie zich ontwikkelende crises.

"A very stable genius": president Donald Trump en conflicten

De confronterende houding van Donald Trump in de internationale politiek heeft twee redenen: zijn ego en zijn idee dat andere landen, inclusief bondgenoten, misbruik proberen te maken van de Verenigde Staten. Trump beziet veel situaties in termen van conflict en betreft dat vaak ook op zijn persoon.

Het ego van Trump speelt een niet te onderschatten rol. Buitenlandse leiders spelen daar op in. In Saoedi-Arabië hingen meer dan levensgrote portretten van Trump op straat tijdens zijn staatsiebezoek. De Franse president Macron nodigde Trump uit voor de militaire parade op de Quatorze Julliet, het soort van parade dat Trump wilde, maar niet kon krijgen bij zijn eigen inauguratie (en alsnog het Pentagon heeft opgedragen te organiseren). Kritiek op zijn persoon vindt Trump onaanvaardbaar en resulteert meestal in een harde, persoonlijke aanval op de criticaster, vaak via Twitter. Via datzelfde medium spreekt Trump over zichzelf in superlatieven, en noemt zichzelf onder andere "a very stable genius".

Tijdens de conflicten die Trump uitvecht blijkt dat de waarheid en feiten regelmatig onder druk staan. Berichtgeving

die Trump niet aanstaat, doet hij regelmatig af als "fake news", daarmee de rol van media in de democratie onder druk zettend. Journalisten van *The Washington Post* hebben berekend dat Trump 2.140 onware of misleidende claims heeft gemaakt in zijn eerste jaar als president, oftewel gemiddeld 5,9 per dag.¹

De tweede reden waarom Trump een confronterende houding in internationale betrekkingen inneemt is dat hij andere landen, inclusief bondgenoten, als een bedreiging ziet. Net zoals hij over "America First" spreekt, verwacht hij ook dat politieke leiders van andere landen voor hun natie kiezen. Dat is geen onredelijk aanname. Het probleem lijkt echter dat Trump niet inziet dat een combinatie van nationaal belang en internationale samenwerking, om gedeelde belangen te bereiken, ook mogelijk is. Het feit dat landen hun nationale belangen nastreven, betekent niet automatisch dat politici alle internationale relaties in termen van conflict hoeven te zien.

Het buitenland als bedreiging, waarheid als een relatief begrip en wantrouwen in internationale samenwerking kwamen aan de orde bij verschillende onderwerpen in het afgelopen jaar.

“They’re not our friends”: immigratie

In de speech waarin Trump zijn kandidatuur voor het presidentschap aankondigde had hij het over de dreiging van immigranten uit Mexico. Over hen deed hij de beruchte uitspraak: “They are not our friends, believe me. They’re bringing drugs. They’re bringing crime. They’re rapists. And some, I assume, are good people”. Trump zei in dezelfde speech dat hij een muur zou bouwen langs de grens met Mexico (en dat Mexico die zou betalen).² Immigranten als misdadigers en de muur kwamen terug gedurende het afgelopen jaar en in Trumps *State of the Union*.

Nadat in december 2015 een Amerikaanse burger en zijn Pakistaanse vrouw een aanslag pleegden in San Bernardino, Californië wilde Trump een inreisverbod op moslims. Trump verbond het islamitische geloof aan terrorisme en aanslagen in Amerika. Als president kondigde hij zo’n inreisverbod ook af. Rechtbanken verklaarden dat al snel onwettig, omdat vrijheid van religie in de Amerikaanse grondwet staat (en de regering daarmee niet specifiek moslims kan uitsluiten). Er zijn sindsdien meerdere versies van het inreisverbod uitgevaardigd en aangepast (nu mogen ook Noord-Koreanen de Verenigde Staten niet in) en het Hoogerechtshof moet nog

een uitspraak doen over de rechtmatigheid van de wetgeving.

Trump besloot om regelgeving stop te zetten om immigranten die het land illegaal als minderjarigen zijn binnengekomen een voorlopige verblijfsvergunning te geven (de zogenaamde “dreamers”). Hij wil dat het Congres met een permanente oplossing komt en heeft daarmee de toekomst van deze mensen tot politiek spel gemaakt. In de discussie over immigratiebeleid met Congresleden stelde Trump de vraag waarom ze over immigranten uit “shithole countries” als Haïti, El Salvador en Afrikaanse landen moesten praten en niet over mensen uit landen zoals Noorwegen.³ Deze uitspraken leidden tot een diplomatiek incident en een discussie over hoe racistisch Trumps opmerkingen waren.

*Het is niet duidelijk
welk strategisch of
tactisch doel Trump
wil bereiken*

Donald Trump (foto: Wikimedia Commons)

Het verband dat Trump ziet tussen immigranten, misdaad, moslims en terrorisme is ook te zien in zijn tweets, met name over Europa. Als er een terroristische aanslag is, bijvoorbeeld in Londen, dan benadrukt Trump direct dat het om immigranten gaat. Op deze manier bemoeide Trump zich met de binnenlandse aangelegenheden van andere landen, waarbij hij de sociale spanningen in die landen had kunnen verergeren. Meerdere regeringen hebben bij het Witte Huis bezwaar gemaakt tegen dergelijke opmerkingen van Trump.

“Cheat in every way imaginable”: internationale handel

Op 28 juni 2016 gaf Donald Trump een campagnespeech in Monessen, Pennsylvania. Hij benadrukte hoe onrechtvaardig het was dat de staalindustrie in de regio ten onder was gegaan. Trump beschuldigde internationale vrijhandel en Amerikaanse politici als oorzaken van de teloorgang: “We allowed foreign countries to subsidize their goods, devalue their currencies, violate their agreements and cheat in every way imaginable, and our politicians did nothing about it. Trillions of our dollars and millions of our jobs flowed overseas as a result. (...) Today, we import nearly \$800 billion more in goods than we export. We can’t continue to do that. (...) It is the consequence of a leadership class that worships globalism over Americanism”.⁴

Het populisme van Trump houdt in dat hij suggereert dat hij dit probleem voor de werkloze Amerikaan gaat oplossen. Hij lijkt het voordeel van internationale handel, ook voor mensen met lage inkomens in de Verenigde Staten, te ontkennen. Tevens gaat hij er van uit dat Amerikaanse producten altijd verkoopbaar zijn, ongeacht of sommige landen hetzelfde product tegen lagere kosten produceren, zoals staal of kleding, of dat sommige producten niet meer aantrekkelijk zijn, zoals de “beautiful, clean coal” waar Trump het steeds over heeft.

Een manier om deze Amerikaanse producten te blijven verkopen zou het opwerpen van tariefmuren voor goedkopere import zijn. Trump heeft dat gedaan voor zonnepanelen uit China en wasmachines uit Zuid-Korea, en heeft ook maatregelen tegen staal en aluminium uit China aangekondigd. Trump heeft tevens gedreigd met een importheffing van 35% op producten van Amerikaanse bedrijven die zich in lagelonenlanden vestigen. Een gevolg van een dergelijk beleid kan zijn dat andere landen ook importbelastingen gaan heffen op Amerikaanse producten.

Trump richt zich overigens alleen op industriële producten. De Amerikaanse landbouwsector is heel ongelukkig met een

mogelijke handelsoorlog, uit vrees voor importheffingen op zijn producten. Journalist Steve Hanke van *Forbes* heeft erop gewezen dat een tekort op een handelsbalans niet alleen het gevolg is van het kopen en verkopen van producten, maar gerelateerd is aan investeringen, spaartegoeden, overheidsuitgaven en belastingen in een land. Als bijvoorbeeld veel burgers in een land meer geld uitgeven dan ze aan inkomen hebben (zoals in de Verenigde Staten), dan is de kans aanzienlijk dat het tekort op de handelsbalans zal toenemen. Een overheidsschuld, zoals zal ontstaan door het nieuwe belastingplan en overheidsbudget van de Republieken, zal waarschijnlijk ook bijdragen aan het tekort op de handelsbalans.⁵

Desalniettemin heeft Trump geklaagd over de tekorten op de handelsbalans met andere landen en gedreigd dat hij daar wat aan gaat doen. Vorig jaar had Trump het dan voornamelijk over Mexico, Canada, China, Japan en Zuid-Korea. Tijdens de recente bijeenkomst in Davos noemde hij specifiek de Europese Unie. Trump heeft het Noord-Amerikaanse vrijhandelsverdrag (NAFTA) al opengebroken en is aan het onderhandelen of het vernieuwd wordt, met betere voorwaarden voor de VS, of geschrapt. Via een nieuw NAFTA-verdrag zou Mexico de muur met de Verenigde Staten kunnen betalen, volgens Trump, ofschoon het niet duidelijk is hoe dat zou werken (een plan voor 20% belastingen op producten uit Mexico is al teruggetrokken).⁶

Direct na zijn aantreden is Trump uit de onderhandelingen gestapt voor de vrijhandelsverdragen in Azië en Europa. Ondertussen is China een eigen vrijhandelsverdrag-unie aan het opzetten (de zogeheten nieuwe zijderoutes). De Europese Unie heeft een vrijhandelsverdrag met Japan getekend en onderhandelt met China over een zelfde soort verdrag. De elf landen die oorspronkelijk samen met de Verenigde Staten het *Trans-Pacific Trade Pact* zouden tekenen, hebben dat gedaan zonder de VS.

De fixatie op handelsbalansen en het risico op handelsoorlogen kunnen negatieve consequenties hebben voor de Amerikaanse economie. Aangezien de koopkracht op de Amerikaanse markt zo groot is, zal een beperking van handel met de Verenigde Staten ook gevolgen hebben voor de wereldeconomie.

Overigens, het totale handelstekort dat de VS heeft met het buitenland bedraagt slechts 2,7% van het Amerikaanse bruto nationaal product. Het is maar zeer de vraag of een dergelijk bedrag een dreiging van een handelsoorlog rechtvaardigt.⁷

“AMERICA is DETERMINED to WIN”: Defensie

In de *State of the Union* beschreef Trump zijn visie op de internationale situatie van de Verenigde Staten: “Around the world, we face rogue regimes, terrorist groups, and rivals like China and Russia that challenge our interests, our economy and our values. In confronting these horrible dangers, we know that weakness is the surest path to conflict and unmatched power is the surest means to our true and great defense.” Trump wilde een hoger defensiebudget hebben voor een sterkere krijgsmacht (en heeft dat ondertussen ook gekregen in de nieuwe begroting die door het Congres is aangenomen).

Het is niet duidelijk welk strategisch of tactisch doel Trump wil bereiken door een grotere krijgsmacht. Zijn stelling dat zwakte tot conflict leidt en onbetwiste macht tot een goede defensie lijkt niet in lijn met het soort conflict, met terroristische aanslagen, dat sinds 2001 de boventoon heeft gevoerd. De militaire winst met een superieure krijgsmacht in Afghanistan en Irak heeft niet bepaald geleid tot een politiek succes of internationale veiligheid.

Afgelopen december presenteerde Trump zijn eerste *National Security Strategy*. De regering-Trump beschuldigde internationale instellingen van het uitbuiten van Amerika. Beleid om klimaatverandering tegen te gaan was een aanval op Amerikaanse economische groei. De strategie zag illegale immigranten als een bedreiging en benadrukte het belang van een muur met Mexico. De regering-Trump verschoof de nadruk van strijd tegen terrorisme, zoals onder George W.

Bush en Barack Obama, naar traditionele conflicten tussen landen, waarbij China, Rusland, Noord-Korea en Iran de grootste dreigingen waren. Ten slotte spreekt de strategie de verwachting uit dat Europese bondgenoten 2% van hun bruto nationaal product aan defensie zullen uitgeven en 20% van hun defensiebudget besteden aan het toenemen van militaire capaciteiten. Vorig jaar had Trump al een conflict met bondskanselier Angela Merkel over de Duitse bijdrage aan de NAVO, waarbij Trump er ten onrechte van uitging dat Duitsland direct aan de verdedigingsorganisatie of de Verenigde Staten hoorde te betalen.

Opvallend aan de *National Security Strategy* is dat de tekst regelmatig afwijkt van de uitspraken van Donald Trump. De strategie claimt dat Amerikaans leiderschap in de internationale gemeenschap en economische samenwerking essentieel is. Zoals vermeld heeft Trump zich echter uit de internationale vrijhandelsakkoorden in Azië en Europa teruggetrokken, alsmede uit het Parijse klimaatakkoord. De strategie keert zich tegen regeringen die cyberaanvallen laten uitvoeren, maar Trump heeft nog steeds niet de rol van Rusland tijdens de presidentsverkiezingen willen erkennen, laat staan preventieve actie willen ondernemen voor de volgende verkiezingen.

De nadruk op conflicten tussen staten is ook de toonzetting van de samenvatting van de *National Defense Strategy* (de tekst zelf is geclassificeerd). Meer opzien baarde de *Nuclear Posture Review* van het Amerikaanse ministerie van Defensie. Minister van Defensie Jim Mattis stelde in afwijking van bestaand beleid dat de Verenigde Staten niet alleen kernwapens kunnen inzetten als reactie op een nucleaire

Een grensafscheiding tussen Mexico en Californië (foto: Wikimedia Commons)

aanval, maar ook in het geval van niet-nucleaire aanvallen op burgers of infrastructuur. Tevens wil de VS niet alleen het bestaande kernwapenarsenaal vernieuwen, maar ook zogenaamde tactische kernwapens bouwen (kernwapens die doelen ter grootte van “slechts” een stad vernietigen). De tactische kernwapens zouden een reactie zijn op dergelijke Russische wapens en de Russen moeten afschrikken om ze te gebruiken. Over zulke tactische kernwapens schrijft Mattis specifiek ook in de context van een inzet door de NAVO en in Europa. Dat zal nog een interessante discussie met de bondgenoten opleveren. Het is maar de vraag of meer kernwapens en ook “kleinere” kernwapens het risico op het gebruik van dergelijke wapens niet vergroot. Bovendien, het idee dat het gebruik van tactische kernwapens niet zal leiden tot escalatie met zwaardere kernwapens lijkt mij discutabel. De partij op wiens grondgebied een tactisch kernwapen explodeert zal al snel druk voelen om harder terug te slaan met een krachtiger (kern)wapen.

Gezien het verschil tussen de negatieve uitspraken die Donald Trump regelmatig doet over bondgenoten en internationale instituties en de meer gematigde toon van deze drie strategische documenten moeten we nog maar afwachten of de regering-Trump de intenties ook in beleid omzet. Zorgwekkend is het allemaal wel, ook gezien Trumps tweet over de *National Security Strategy*: “With the strategy that I announced today, we are declaring that AMERICA is in the game and AMERICA is DETERMINED to WIN!”⁸ Een mogelijke interpretatie van deze zin is dat Trump denkt dat internationale betrekkingen, met onderwerpen als kernwapens, klimaatsverandering en oorlogsvluchtelingen, een spel zijn. Een andere interpretatie is dat Trump stelt dat de VS nu pas met zijn strategie meedoet aan een internationaal machtsspel, hetgeen een nog vreemdere stelling is gezien de prominente rol van Amerika in de wereldpolitiek, zeker sinds de Tweede Wereldoorlog. Verontrustender is de indruk die ik krijg uit de uitspraken en publicaties van Trump dat hij denkt dat andere landen van Amerika probe-

ren te winnen en dat Amerika alleen kan winnen als andere landen verliezen.

Drie crises in het komende jaar

Gezien de belevenissen gedurende jaar één van het presidentschap van Trump mogen we in het komende jaar voortdurend ophef, conflict en spanningen verwachten. Het onderzoek naar de relatie tussen de Trumpcampagne, de Russische regering en de Amerikaanse presidentsverkiezingen duurt nog voort. De verhouding tussen het Witte Huis en het Congres zal moeizaam blijven en misschien wel slechter worden als de Democraten een grote winst behalen tijdens de tussentijdse verkiezingen in november. Trump zal doorgaan met zijn aanvallen op de media.

Op het gebied van buitenlands beleid zullen er ook allerlei spanningen zijn, zoals conflicten met NAVO-bondgenoten over defensie-investeringen, strijd over handelsbalans en handelsverdragen en de mogelijke botsing tussen de Koerdische bondgenoten van de Verenigde Staten in Syrië en Turkije. Er zijn drie crises waar Trump hard op inzet. In alle gevallen is er een uitgesproken Amerikaans beleid, maar er lijkt geen duidelijk doordacht doel te zijn. In alle drie de gevallen, Noord-Korea, Iran en Afghanistan/Pakistan, kan het optreden van Trump belangrijke langetermijnevolgen hebben, niet alleen voor de regio en de VS, maar ook voor Europa.⁹

Noord-Korea

In het geval van Noord-Korea vindt Trump het onacceptabel dat het land een nucleaire mogendheid is en heeft hij beloofd dat een Noord-Koreaanse kernraket nooit Amerikaans grondgebied zal kunnen bereiken. De regering-Trump heeft op allerlei manieren geprobeerd Noord-Korea onder druk te zetten: via militaire oefeningen (samen met Zuid-Korea), via China, via diplomatieke onderhandelingen door minister van Buitenlandse Zaken Rex Tillerson en via persoonlijke beledi-

Amerikaanse en Zuid-Koreaanse vliegtuigen. Zal Kim Jong-un inbinden of escaleren? (foto: U.S. Army)

gingen van Kim Jong-un door Donald Trump. De voormalige kandidaat voor het Amerikaanse ambassadeurschap van Zuid-Korea, Victor Cha, heeft naar buiten gebracht dat hij protest had aangetekend tegen het “bloody nose”-beleid waarover nu wordt gesproken in het Pentagon en het Witte Huis (zijn kritiek op het beleid is ook de reden dat Trump hem niet meer als ambassadeur wil hebben). Het idee is dat een beperkte militaire aanval op Noord-Korea het regime zal afschrikken. Hoe de beleidsplanners over verdere mogelijke consequenties denken is onduidelijk.¹⁰ Zal Kim Jong-un inbinden of escaleren en hoe zal China en daarna Japan reageren?

Iran

Trump wil een herziening van het nucleaire verdrag met Iran. Hij is ervan overtuigd dat Iran binnenkort nucleaire wapens zal hebben en wil dat voorkomen. Trump heeft van het Congres en medeondertekenaars van het verdrag Duitsland, Verenigd Koninkrijk en Frankrijk geëist dat ze met een verdrag komen met hardere voorwaarden voor Iran. De Europese partners geloven dat het huidige verdrag reëel is. Mocht er niets veranderen, dan zal Trump de Verenigde Staten uit het verdrag terugtrekken. Iran staat dan voor de keuze om verder te gaan met de andere ondertekenaars van het verdrag (naast de Europese partners ook Rusland en China), of versneld nucleaire wapens te bouwen. In het geval van dat laatste scenario heeft Trump een nieuwe versie van Noord-Korea in het Midden-Oosten weten te creëren. Iran heeft invloed in Irak, Jemen, Qatar en Syrië. Het is moeilijk te bedenken hoe dat in het voordeel is van de Verenigde Staten.

Pakistan

Trump vindt dat Pakistan niet genoeg meewerkt in de oorlog tegen terrorisme en dat het zelfs een schuilplaats is voor terroristen die vluchten voor Amerikaanse troepen uit Afghanistan. Trump heeft aangekondigd de Amerikaanse hulp aan Pakistan, die jaarlijks kan oplopen tot \$1,3 miljard, stop te zetten. Trump heeft niet geheel ongelijk in zijn opmerkingen. Het is echter twijfelachtig of zijn reactie in het belang is van de VS. China is bereid om de financiële hulp die de Pakistanen nu mislopen aan te vullen. Tegelijkertijd, stelt Fareed Zakaria, wil Pakistan laten zien hoe belangrijk zijn hulp tegen de taliban is. Het is volgens hem niet toevallig dat het aantal aanslagen door de taliban recent is toegenomen. Afgelopen augustus heeft Trump besloten meer Amerikaanse troepen naar Afghanistan te sturen (zonder aantallen te willen noemen), die meer autonomie krijgen om terroristen aan te vallen, maar niet aan wederopbouw mogen doen. Het einddoel zou kunnen zijn om met de taliban

te onderhandelen, ofschoon Trump niet zeker was of dat ooit zou lukken. Na 17 jaar Amerikaanse militaire aanwezigheid in Afghanistan is een duidelijk en grijpbaar einddoel niet in zicht. Het Pakistan-beleid van Trump lijkt eerder bij te dragen aan het verslechteren van de situatie in Afghanistan.

Al met al wil Donald Trump laten zien dat hij een harde lijn volgt in het buitenlands beleid van de Verenigde Staten. Of hij daarmee het Amerikaans nationaal belang dient of de belangen van de internationale gemeenschap (en die kunnen samenvallen), valt te betwijfelen. Het lijkt niet waarschijnlijk dat Trump bereid is een andere boodschap te horen. Hij geeft zichzelf ook nauwelijks de kans zulke informatie tot zich te nemen. We wisten al dat hij vier tot acht uur per dag televisie kijkt (en dan vooral de rechtse Fox-nieuwsprogramma's). *The Washington Post* berichtte onlangs dat Trump geen inlichtingenrapporten leest en alleen een beperkte samenvatting wil horen.¹¹

Prof. dr. Ruud Janssens is hoogleraar Amerikanistiek aan de Universiteit van Amsterdam.

Wilt u reageren?

Mail de redactie: redactie@atlcom.nl.

1. Glenn Kessler & Meg Kelly, 'President Trump made 2,140 false or misleading claims in his first year', *The Washington Post*, 20 januari 2018, www.washingtonpost.com.
2. 'Here's Donald Trump's Presidential Announcement Speech', *Time*, 16 juni 2016, <http://time.com>.
3. Josh Dawsey, 'Trump derides protections for immigrants from 'shithole' countries', *The Washington Post*, 12 januari 2018, 2018, www.washingtonpost.com.
4. 'Read Donald Trump's Speech on Trade', *Time*, 28 juni 2016, <http://time.com>.
5. Steve Hanks, 'Trump's Tariffs Are A Reminder He's Clueless About Trade', *Forbes*, 23 januari 2018, www.forbes.com.
6. Jacob Pramuk, 'Trump claims Mexico will 'indirectly' pay for a wall through NAFTA', *CNBC*, 11 januari 2018, www.cnbc.com.
7. James McBride, 'The U.S. Trade Deficit: How Does It Matter?' Council on Foreign Relations, 17 oktober 2017, www.cfr.org.
8. Donald J. Trump, Twitter, 18 december 2017, <https://twitter.com/realdonaldtrump>.
9. Zie ook Fareed Zakaria, 'Trump has drawn three red lines. They're all likely to be crossed', *The Washington Post*, 1 februari 2018, www.washingtonpost.com.
10. Victor Cha, 'Victor Cha: Giving North Korea a 'bloody nose' carries a huge risk to Americans', *The Washington Post*, 30 januari 2018, www.washingtonpost.com.
11. Carol D. Leonnig, Shae Harris & Greg Jaffe, 'Breaking with tradition, Trump skips president's written intelligence report and relies on oral briefings', *The Washington Post*, 9 februari 2018, www.washingtonpost.com.